

Versteende namen

Ik heb een schriftje. Nooit ligt het ver weg. Ik schrijf er soms iets in neer: een citaat, een psalmvers, een doordenker, een gedicht; iets wat mij trof of aan het denken zet, wat schone woorden die ik door de tijd wil meenemen, warmte op papier. Ontroering en wijsheid, hoop en verwondering, een doordachte gedachte en een genuanceerde visie krijgen er ruimte en vinden er een rustplaats Tot ze ooit uit dat geheugen nog eens worden opgevist en een ander er misschien ook wat deugd aan beleeft. Ondertussen moet het schriftje bijeengehouden worden met een dik elastiek : het is een veilige haven en warme bewaarplaats geworden voor artikels en brieven, voor almanakblaadjes en boekbesprekingen, voor bidprentjes en geschreven souvenirs. Ik wens iedereen zo'n uit zijn voegen gebarsten schriftje toe.

Ik vond er vandaag – de dag voor 11 november –woorden van Primo Levi in terug. Meer dan een jaar lang werd hij vastgehouden in het vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau. In het voorwoord van zijn boek 'Dit is een mens' schrijft hij daarover het volgende "Veel mensen en volken zijn min of meer bewust de mening toegedaan dat elke vreemdeling een vijand is. Meestal ligt die overtuiging ergens diep weggestopt als een sluimerend virus en leidt niet tot een samenhangend gedachten systeem. Maar als dat wel gebeurt, als dat onuitgesproken dogma het uitgangspunt van een sluitende redenering wordt, dan staat aan het eind van de keten het vernietigingskamp."

Dit jaar zullen de herdenkingsplechtigheden rond 11 november ook allemaal wat anders zijn. Er zijn geen diensten in de kerken, geen gezamenlijke bloemenhuldes, geen toespraken of redevoeringen. Maar het Te Velde en de Last Post aan de Menenpoort zullen ook zonder toehoorders niet mis te verstaan klinken. Dat blijft – denk ik – als oprissing van het collectieve geheugen belangrijk.

In een brief aan zijn Duitse vertaler schrijft Levi: "Ik heb het Duitse volk nooit gehaat, ik kan niet begrijpen, niet verdragen dat men een mens beoordeelt niet naar wat hij is , maar naar de groep waartoe hij toevallig behoort."

De ontelbare versteende namen in de westhoek en op zoveel andere plaatsen leren ons tot op de dag van vandaag dat we maar niet te rap achter om het even welke vlag moeten gaan opstappen. Als ge te dicht achter een vlag loop bestaat namelijk het risico dat ze in uw gezicht waait en dan kunt ge niet meer zien welke richting ge moet uitgaan.

De ondertussen oud geworden Willem Vermandere helpt mij elk jaar opnieuw rond deze tijd; niet alleen om niet te vergeten maar ook om waakzaam te blijven. Er is namelijk niet alleen het coronavirus. Tegen dat andere sluipende virus van uitsluiting en extremisme is namelijk ook nog geen vaccin gevonden . De melancholie van zijn klarinet krijg ik niet in mijn schriftje gevat, maar zijn woorden bij het beeld van Käthe Kollwitz vonden er al lang een plaats ...

Hou jullie ondertussen gezond. Nooit bleef de nacht duren...courage

Piet

In 't Praetbos buiten Vladslo, van God en mens verlaten,
ligt de jonge Peter Kollwitz, in een massagraf van soldaten
en ik ken geen vrediger wereld, van roerlozer bomen,
geen schoner kathedrale, om te bidden en om te dromen.

Je mag er ook nootjes rapen, of stilletjes mediteren,
als z'op uw rechter kake slaan moe'j de linkere ook presenteren
daar komen soms kinders spelen en geliefden heel teder vrijen,
want 't mos is daar zo zacht, om te slapen en om te schreien

Schaam je maar niet om je tranen, je mag daar ook nere knielen
en prevel de dode namen van de dertigduizend zielen,
ze kwamen uit Duitsland de moeders en de vaders in grote getallen,
om zwijgend 't hoofd te schudden, 'ach mein Kind ist hier gefallen.'

Voor al dat nutteloos sterven, al dat afgeknakt jong leven,
waar is die God van den hemel, die ons hier vrede kan geven,
waar zijn nu de dwaze officieren, al die leugens zo lelijk gelogen,
niets dan versteende vaders en moeders diepe gebogen.

In 't Praetbos buiten Vladslo, op dat massagraf van soldaten,
staan nu Kathe Kollwitz's beelden, van God en mens verlaten
en ik ken geen heviger wereld, geen menselijker bede,
dan die twee donkere stenen, die zo diepe schreien om vrede.

(Willem Vermandere)

https://www.youtube.com/watch?v=eovFI_TtCgc